

Rökfria restauranger!

Denna vecka träder en ny viktig lag i kraft – från och med den 1 juni ska alla serveringslokaler vara rökfria. Det är en stor framgång för det tobakspreventiva arbetet. Sverige följer nu efter de länder som redan infört liknande lagar, t ex Irland och Norge.

Sverige har en gynnsam situation när det gäller tobaksrökning i jämförelse med de flesta länder. Andelen dagligrö-



Eva Nilsson Bågenholm
ordförande i Läkarförbundet

kare är mindre än 20 procent, både för män och kvinnor. Rökfriheten i landets serveringslokaler kommer ytterligare att förbättra situationen, framför allt när det gäller den allt mindre accepterade passiva rökningen.

Erfarenheter från Irland, som införde rökfria restauranger mars 2004, visar den nya lagen uppmuntrar fler rökare att antingen dra ner på konsumtionen eller sluta helt. Detta framgår tydligt av fallande försäljningssiffror. Rökarna uppger dessutom att det inte är troligt att de börjar igen, eftersom deras arbetsplatser och sociala mötesplatser är rökfria. Tobaksanvändningen går att påverka!

I Sverige har rökfria miljöer införts successivt – redan 1974 infördes rökfrihet i SJs restaurangvagnar. Därefter dröjde det ända till 1994 innan sjukhus och vårdcentraler blev rökfria. I Norge infördes lag om rökfria restauranger för ett år sedan, och utfallet är mycket positivt.

Somliga befarade att restaurangbranschen skulle förlora kunder och stå inför allvarliga problem. Så blev inte fallet – många anser snarare att rökstoppet medfört ett uppsving.

Även om Europa varit aktivt i det tobakspreventiva arbetet var Kalifornien först med att införa rökfrihet redan 1998. Man har därefter kunnat följa utvecklingen av lungcancer – den har minskat sex gånger snabbare i Kalifornien än i övriga USA där man inte har lagar om rökfrihet. I New York infördes rökfria restauranger i mars 2003, och efterlevnaden är i det närmaste hundra procentig.

Det är svårt att se någon annan enskild faktor i samhället som har ett bevisat orsakssamband med så många olika sjukdomar och sjukdomstillstånd som rökning. Baserat på tillgänglig sjukdoms- och dödsorsaksstatistik beräknas att en kvarts miljon svenska rökare kommer att förlora 20–25 år av sitt liv – om de inte kan stödjas i sina försök att sluta röka.

Ojämlighet i rökningens utbredning – och därmed skadeutfallet – i samhället är en viktig anledning till att arbetet måste fortsätta med full kraft. Trots att det nu gått över 50 år sedan kausalsamband visades mellan rökning och lungcancer måste arbetet fortsätta.

WHO har sedan 1988 utlyst *tobaksfria dagen*, 31 maj. Avsikten är att rikta människors uppmärksamhet på det omfattande tobaksbruket i världen och de sjukdomar och förtida dödsfall som tobaken orsakar varje år. WHO har därför tagit fram den första konventionen på hälsoområdet – en ramkonvention om tobak. Sverige har ännu inte ratificerat konventionen men planerar att göra det i sommar.

Årets tobaksfria dag infaller dagen innan vår nya lag träder i kraft. Temat för WHO:s tobaksfria dag är i år *Health Professionals Against Tobacco*, vilket ger oss ytterligare skjuts i det förebyggande arbetet – vi har en mycket viktig roll i att erbjuda tillgängligt och kompetent avvänjningsstöd.

Vi läkare måste bli än tydligare i opinionsbildningen runt tobaksbruket – avseende såväl den enskilda individens ansvar för sin hälsa som samhällets möjlighet att främja medborgarnas goda val. Vi kan också påverka grundutbildning och fortbildning i en mer hälsofrämjande och förebyggande riktning och verka för en kvalitativ och kvantitativ utbyggnad av lokalt tobaksavvänjningsstöd.

Vi gratulerar serveringspersonalen till en förbättrad arbetsmiljö – även om det är genant att dessa anställda fått vänta så länge.

eva.nilsson.bagenholm@slf.se

Sagan om kalven ...

II Det var en gång en kalv. En helt vanlig brun liten kalv, syntes det som. Men kalven växte och huden blev sakta allt mer gyllene. Både ägarna, koskötarna och folket förundrades.

Snart var kalven stor och började ge mjölk. Och som den mjölkade! Den blev en gyllene mjölkko. Ägarna jublade och koskötarna jublade. Och folket jublade, för mjölken räckte även till dem.

Det var en gyllene tid. År lades till år,



Uno Käärik
Ledarredaktör

och alla var nöjda och belåtna – ingen behövde ju skaffa egna kor att ta hand om, skaffa foder till – och mjölka. Och kon betraktades som allt mer helig.

Då kom den stora missväxten. Den gyllene kon sinade. Ägarna rynkade sina pannor, koskötarna slet för att skaffa nödfoder och folket knorrade. Och värre blev det – grannens gräsliga tjur lade beslag på allt mer av det knappa fodret.

Missväxten höll i sig, och kon såg allt eländigare ut. Då sade ägarna – vi måste slakta vår heliga ko och skaffa en ny och piggare kalv som inte äter så mycket men kanske ändå kan ge lite mjölk. Ägarna kallade samman folket till rådslag och förklarade sin plan.

Många var det som knotade – de skulle ju nu bli tvungna att själva också skaffa kor och börja mjölka. En ny kalv kan ju aldrig bli så gyllene som den gamla. Och heliga kor får man väl inte bara slakta så där utan vidare!

Men så blev likväl till sist beslutet. Kon slaktades – och till allas förvåning visade det sig att den burit på en ny kalv. Inte såg den mycket ut för, med darriga ben och obestämbart färg – knappast gyllene, åtminstone inte än.

Ägarna sade: Vi får inte misströsta, vi måste sköta den väl, ge den all näring vi kan och se till att koskötarna kan göra ett gott arbete. Det var ingen som jublade, men en och annan sade att det nog ändå varit bäst som skedde.

Och snipp, snapp snut – där var sagan *inte* slut! För hur det gick sedan, ja det får framtiden visa ...•

PS Läs om fullmäktiges beslut om Läkartidningens framtid på sidan 1707!